

ХОЧ БІДНІ, АЛЕ ВІЛЬНІ

Мені часто доводиться зустрічатися з молодими людьми. Розмовляти з ними. І кожний раз дивуюся, що багато хто з них не знає історії рідного краю, нашого народу, гірких її сторінок. Боляче стає на серці, коли почую (а це було не раз) таке: «От якби у нас були німці, то ми пили б баварське пиво».

На мою вік у порівнянню було. Пережив голодомор 1933 року, сталінські репресії 1937 року. Пам'ятаю, як у колгоспах на трудодень видавали по 200 грамів зерна і по кілька копійок. Але найважче дісталось під час війни. Найжахливіше життя було під німецькою - фашистською окупацією.

Моє село Ходорів Київської області розташоване на березі Дніпра. Красиве велике. До війни в ньому було більше 400 дворів. Не кожному з нас щастило, не всі були вдоволені своїм станом. Проте небагато знайшлося таких, хто виглядав приходу окупаційних військ. Жили, як жилися. Працювали, вчорами на вулицях співали пісень.

Та ось увійшли німці. На другий день ввіймали п'ятьох хлопців, привели до кручі Дніпра і розстріляли, аби залякати населення. І наче все докруг накрилось чорною хмарою. Всі припинили, причаїлися. Чужа мова, чужі порядки, страшна

кара за найменший непослух. А потім — насильницький вивіз молоді до Німеччини. За три роки окупації забрано у рабство з села більше сотні хлопців та дівчат. Мене самого брали сім разів. Шість разів вдалося рятуватися втечею і переховуваннями. Повертався додому з Ржищева, Кагарлика, Миронівки, Білої Церкви і Києва.

На сьомий раз втекти не вдалося. Надто пильно охороняли нас, невідьників, німці. Запхали у товарний вагон, кинули порожню консервну банку для справлення природних великої і малої потреб, замкнули двері. Приставили кулеметників. Спробуй через заратоване вікно шарпнутися. Зразу ж куля.

Набрали нас цілий ешелон. Рушили на Ківерці Волинської області, де знаходився пересильний пункт. Тут під посиленням конвоєм помили нас у бані, продезинфікували одяг, кожного руда німкеня штрикнула уколлом нижче спини проти заразних хвороб. І знову — у вагон. Хто сумував, хто плавав.

Коли поїзд рушив, котрийсь з хлопців затягнув пісню «Іхав козак на війноньку». Співали так, ніби прощалися з білим світом. Я міцно заснув. Раптом крізь сон почув страшний тріск, гуркіт. Здавалося, що невидима сила ламає все і всіх. Щось мене боляче вдарило, кудись кинуло. Як пізніше

виявилось, наш ешелон підірвали партизани.

Отямився на залізничному насипі під уламками дощок. Лежав головою на рейці. Все нестерпно боліло. Підбігли до мене хлопці, витягнули з-під дощок, покладали на траву. Аж тоді поруч себе почув крики, стоїн, плач. Не вмовкав він всю ніч. А вранці підійшов бронепоезд. Німці живих та покалічених знову повкидали у причіпний товарний вагон, повезли до Луцька.

На залізничній станції в Луцьку нас чекало багато людей, які, мабуть, зібрались з усієї округи, дізнавшись про нашу біду. Тут офіцер гітлерівської армії на російській мові голосно пояснив присутнім, як німці з нас хотіли зробити кваліфікованих робітників, інженерів, господарів сіл, але партизани перешкодили. Зрештою нас відправили у лікарню. Кого з чим. У мене були пошкоджені ноги.

Кілька місяців доводилося ходити на милицях. Коли почав видужувати, лікар порадив тікати і добиратися додому. Каже: «Йди від села до села. Питай дорогу на Київ. Люди допоможуть. Бо вас усіх знову поженуть до Німеччини». Послухався. Взяв одну милицю і пошкунув.

Через місяць і десять днів знову був у своєму селі. На той час дома мене вже оплакали, як та-

кого, що загинув. Рідна мати не могла повірити, що я живий. Бо ж таки у катастрофі потягу загинуло три дівчини і один юнак з нашого села. Про мене ніхто нічого не знав.

Дома довелось ще довго ходити з милицею. Можливо, через це мене поліція не чіпала. Так діявся березня 1943 року, коли наше село було звільнене від фашистської окупації.

У червні наступного мене призвали в армію. Отже, і мені довелось звільнювати села й міста від поневолення. Для мене війна закінчилася аж за Прагою. Там поранило. Люди у той грізний час найбільше цінували свободу й незалежність. Не вірю, що тепер може змінитися думка щодо цього.

Так, нам усім зараз нелегко. Але як би там не було, проте ми ждемо самі собою, не відчаюючи ганебного тиску окупанта. Як працюємо, стільки й маємо. І мені, людям, котра скуштувала рабства, соромно і гірко чути від дужих хлопців, що їм лише жилося б при німцях. Дурниці. Ще жоден поневолювач не ошасливив жодного народу. Його гасло брати, а не давати. Тож не нарікаймо на долю, шануймо незалежність, берімо мир, спокій, більше дбаймо про щастя на своїй землі.

Іван ЗАГОРОДЬКО,
с. Гоща.